

Een dak boven je hoofd is een recht

Aan de slag met de eindejaarscampagne van Welzijnszorg over dak- en thuisloosheid.
Een handleiding voor Welzijnsschakelgroepen.

Inleiding

Het thema van de eindejaarscampagne van Welzijnszorg is dit jaar “dak- en thuisloosheid”. Een belangrijk thema, een extreme uiting van de wooncrisis. Vaak leeft het idee dat dak- en thuisloosheid vooral een probleem is in de grote steden. Maar onderzoek toont een ander beeld. Dak- en thuisloosheid komt overal voor, treft mensen met verschillende profielen en heeft uiteenlopende oorzaken. Één van de belangrijkste is tekort aan betaalbare woningen.

Daarom is het ook een thema dat Welzijnsschakels nauw aan het hart ligt. Jullie ontmoeten mensen die worstelen met woononzekerheid en kennen de verhalen achter de cijfers. We motiveren jullie dan ook graag om dit campagnethema aan de slag te gaan.

Hieronder beschrijven we enkele acties die jullie kunnen ondernemen. Bekijk even welke combinatie van acties voor jou groep het meest geschikt is. Elke stap die jullie zetten is waardevol en brengt ons dichterbij een samenleving waar iedereen een plek heeft om thuis te komen.

Hou ons zeker op de hoogte van je acties en aarzel niet om je regiomedewerker te contacteren bij vragen.

Bedankt voor je engagement!

Namens

Welijnszorg en Welzijnsschakels

Contactgegevens regiomedewerkers

Regio	Collega Welzijnsschakels	Collega Welzijnszorg
West-Vlaanderen	Jade De Baere Jade.debaere@welzijnsschakels.be 0470 77 27 24	Jan Demuynck jan.demuynck@welzijnszorg.be 051 26 08 04
Oost-Vlaanderen	Kim Copejans Kim.copejans@welzijnsschakels.be 0477 88 78 96	Selme Christensen selme.christensen@welzijnszorg.be 09 269 23 43
Antwerpen	Hannah Schiltz Hannah.schiltz@welzijnsschakels.be	Yamina Essabri yamina.essabri@welzijnszorg.be 0474 47 07 89
Vlaams-Brabant - Brussel	Laila Tasakenti Helpdeskmedewerker laila.tasakenti@welzijnsschakels.be	Daan Lambrechts Regio Brussel-Halle-Vilvoorde daan.lambrechts@welzijnszorg.be 0473 90 54 41, 02 548 26 77 Juna Ghaye Regio Oost-Brabant, Mechelen, Klein-Brabant juna.ghaye@welzijnszorg.be 0474 67 10 47
Limburg	Rudi Haselaars Rudi.Haselaars@welzijnsschakels.be 0476 26 35 93	Inge Koekelkoren inge.koekelkoren@welzijnszorg.be 02 213 04 11, 0474 47 06 83

Stap 1: het thema binnen de groep verkennen

Een eerste stap is een verkennen van het thema van je groep. We geven eerst een korte inhoudelijke toelichting, hierna gaan we dieper in op twee mogelijke methodieken die je kan gebruiken om het gesprek aan te gaan in je Welzijnsschakel.

Inhoudelijke toelichting

Dak- en thuisloosheid is een ernstige vorm van sociale uitsluiting waarbij personen niet beschikken over een stabiele, veilige of eigen woonplek. Het omvat mensen die op straat slapen, maar het beperkt zich hier niet toe. Om de verschillende 'soorten' dak- en thuisloosheid te monitoren ontwikkelde FEANTSA, de koepel van Europese organisaties die werken met mensen die dak- en thuisloos zijn de ETHOS- methodologie.

In Vlaanderen gebruiken we een vereenvoudigde versie, de ETHOS-Light. Er worden 7 vormen van dak- en thuisloosheid onderscheiden. Dat doen we omdat het 7 verschillende soorten situaties zijn, soms met andere toegang tot hulpverlening. De ene vorm van dakloosheid is niet erger dan de andere.

De categorieën zijn er vooral om de situatie op het terrein in kaart te kunnen brengen én om de blik open te houden over verschillende soorten van dak- en thuisloosheid, ook wanneer ze op het eerste gezicht niet of minder zichtbaar zijn.

Ethos-light

Categorie 1: In de openbare ruimte

Dit zijn mensen die op straat of een andere openbare ruimte (stations, parken) wonen zonder een vaste schuilplaats.

Categorie 2: in noodopvang

Personen die in laagdrempelige en kortdurende opvang verblijven, zoals de winter- of nachtopvang. Vaak georganiseerd door CAW of lokaal bestuur, maar kunnen ook lokale spelers zijn. Mensen moeten zich vaak de dag zelf

aanmelden om te weten of er plaats is. Er moet een dagprijs betaald worden, het kan dat een het OCMW deze kost op zich neemt voor een gekende 'client'.

Categorie 3: in opvang voor thuislozen

Personen die in opvangcentra of tijdelijke huisvesting verblijven. Bijvoorbeeld crisisopvang, residentiële opvang, begeleid wonen zonder eigen huurcontract, doorgangswoningen OCMW, hotel, jeugdherberg, vluchthuizen, niet erkende opvangcentra.

Categorie 4: instellingsverlaters

Personen die geen stabiele woonoplossing hebben wanneer ze een instelling moeten verlaten, of mensen die langer verblijven in de instelling omdat ze geen stabiele woonoplossing hebben. Het gaat om instellingen als (psychiatrische) ziekenhuizen, bijzonder jeugdzorg instellingen, beschut wonen, gevangenissen, lokale opvanginitiatieven voor vluchtelingen en opvangcentra van Fedasil,...

Categorie 5: in niet-conventionele woning

Personen die in niet-conventionele ruimtes of woningen verblijven zoals: woonwagen, garage, kraakpand, auto, tent, woning zonder huurcontract of basisvoorzieningen.

Categorie 6: bij familie en vrienden

Personen die tijdelijk bij familie en vrienden verblijven omdat ze geen eigen huisvesting hebben.

Categorie 7: risico op uithuiszetting

Dit is een speciale categorie. Het gaat om personen die momenteel nog niet dakloos zijn, maar het risico lopen omdat binnen de maand te worden omdat ze hun huidige woning moeten verlaten (zonder alternatief). Het kan gaan om rechterlijke procedure uithuiszetting, om onbewoonbaar of ongeschiktheidsverklaringen, of een verlopen opzegtermijn.

De resultaten van de tellingen kan je terugvinden op www.armoedebestrijding.be/dak-en-thuisloosheid. Het is duidelijk dat dak- en thuisloosheid overal in Vlaanderen voorkomt, in grote steden en in landelijke gemeenten.

Stap 2: Dak- en thuisloosheid in jullie groep

Dak- en thuisloosheid kent veel gezichten. Verhalen waar jullie in de Welzijnsschakel misschien nog niet een volledig zicht op hebben. We stellen daarom twee mogelijke manieren voor om meer te weten over de woonsituatie binnen je groep.

Je kan de verschillende methodieken combineren of een eigen manier van werken ontwikkelen. Het belangrijkste is dat je een algemeen zicht krijgt op jullie lokale situatie.

Deze methodieken kan gevoeligheden naar boven brengen. Besteed dus extra aandacht aan de veiligheid van het gesprek. Spreek een aantal gespreksregels af, gebruik bijvoorbeeld de WAAW code, 4 richtlijnen om het gesprek respectvol te laten verlopen. WAAW staat voor:

- We luisteren naar elkaar en praten niet door elkaar.
- Alle mensen zijn gelijkwaardig, we roddelen niet over elkaar.
- Alles wat in vertrouwen verteld wordt blijft binnen de groep.
- We steunen elkaar door dik en dun, niets kan dat veranderen.

Bezorg je ons ook een verslag of overzicht? Je mag kiezen in welke vorm. Bedankt!

Methode 1: gesprek binnen het bestuur of vrijwilligers

De eerste methode is een gesprek binnen het bestuur of de vrijwilligersploeg. Overloop de verschillende categorieën van dak- en thuisloosheid en stel jezelf de vraag of er leden zijn wiens woonsituatie hiermee overeenkomt. Turf de de verschillende categorieën en maak een overzichtje van de verschillende situaties die zijn tegengekomen.

OPGELET. Zorg dat de privacy van je leden gegarandeerd is. Anonimiseer eventueel de informatie die je hebt over iemand. Zorg zeker dat er geen persoonlijke informatie in het overzicht terecht komt.

Sta er even bij stil, zijn er situaties die naar boven gekomen die voordien minder op radar stonden?

Methode 2: betrek de leden

We hebben ook enkele suggesties om een bredere groep van leden te betrekken.

Vragenlijst

Hang een “vragenlijst” in het ontmoetingslokaal. Laat mensen zelf de verschillende categorieën turven, of een knikker in de juiste kom droppen. Zorg dat mensen dit ook wat afgeschermd kunnen doen. Eventueel kan je een paar categorieën samennemen (bv nachtopvang en straat) om het overzichtelijk te maken. Voorzie de vragenlijst van enkele slogans zoals “Wij zien je wel” “We zijn er voor elkaar” “Goed wonen is een recht.”

Mijn woonsituatie het afgelopen jaar

Ik verbleef minstens 1 nacht op straat

Ik verbleef minstens 1 nacht in de nachtopvang

Ik verbleef minstens 1 nacht in een tijdelijke opvang of vluchthuis

Ik verbleef minstens 1 nacht in een instelling terwijl ik eigenlijk naar huis mocht

Ik verbleef minsten 1 nacht in een ongeschikte woonruimte, bv een garage, kraakpand, auto, ...

Ik verblijf minstens 1 nacht bij vrienden en familie

Ik zal binnenkort mijn huidige woning moeten verlaten.

Ik heb het hele jaar een vaste verblijfplaats gehad met een correct huurcontract/eigendomsakte

Woonspel

Speel samen het woonspel om signalen over wonen te verzamelen. Je kan het woonspel aanvragen bij Welzijnsschakels via helpdesk@welzijnsschakels.be. Speel je dit spel liever met begeleiding van het welzijnsschakelteam? Dat kan! Laat het ons weten en we gaan samen aan de slag.

Groepsgesprek

Hou een groepsgesprek over dak- en thuisloosheid. Zorg voor een goede inleiding van het gesprek en benadruk de veiligheid en doelstelling van het gesprek. Mogelijke vragen zijn: Wie heeft zich al in een van deze situaties bevonden? Welke situatie? Hoelang duurde die situatie? Was er een oplossing? Welke oplossing? Welke hulpverlening heeft geholpen? ...

Stap 3: Samen met Welzijnszorg campagne voeren

Nu jullie weten hoe belangrijk het is om dak- en thuisloosheid aan te kaarten, is het tijd om samen campagne te voeren om het thema op de politieke en maatschappelijke agenda te zetten. Dat kan op verschillende manieren.

Verspreid het campagnemateriaal

Zorg dat er affiches op hangen in jullie lokaal. Maar misschien kunnen de affiche nog wel opgehangen worden op andere plaatsen? Bij je thuis, in de bibliotheek, bij andere verenigingen?

Hebben jullie een publieke activiteit in die periode, zorg dan dat er ook folders ter beschikking zijn. Folders kunnen ook gratis besteld worden via de webshop van Welzijnszorg om bijvoorbeeld te bussen in de omliggende straten.

Spreek over het thema

Jullie komen misschien op andere plaatsen, vergaderingen, netwerken, kerk, ... tijdens de campagneperiode. Maak gebruik van het campagnemateriaal (campagnetekst) ook te verkrijgen via de webshop van Welzijnszorg en je eigen informatie om ook anderen te informeren over de campagne.

Actie “Wij zien je wel”

Elke dag stappen we voorbij mensen die geen veilige plek hebben om thuis te komen. We zien wel de plek waar ze slapen, de tent, auto of matras, maar kijken weg van de mens. Met deze actie maken we zichtbaar wat te vaak onzichtbaar blijft.

Stap 1: schrijf “Wij zien je wel” met stoepkrijt op de stoep voor je huis, school, vereniging, kerk of werkplek. Tip: wees creatief, je mag de boodschap ook op een andere manier zichtbaar maken.

Stap 2: maak een foto van jezelf en je medevrijwilligers met je boodschap.

Stap 3: deel de foto op sociale media met de hashtag #Samentegenarmoede en #WijZienJeWel en tag Welzijnszorg (@Welzijnszorg) zodat wij dit ook kunnen delen.

Stap 4: roep anderen op om ook deel te nemen aan onze actie. Hoe meer foto's, hoe krachtiger het signaal!

Organiseer een activiteit of neem deel aan een bestaande activiteit

Sommige groepen organiseren nu al elk jaar een Soep op de Stoep voor de campagne. Dat is een uitgewerkt model om een actie te organiseren. Maar er zijn nog vele andere mogelijkheden, gaande van armoedewandelingen tot een inhoudelijke informatieavond.

Op verschillende plaatsen in Vlaanderen en Brussel zullen campagneactiviteiten georganiseerd worden, gaande van sleep-outs, theaterstukken of een ludieke actie op een centraal plein. Hou de agenda op de website van Welzijnszorg in het oog en sluit aan of bezoek een activiteit bij jou in de buurt: www.welzijnszorg.be/agenda

Stap 4: het thema aankaarten bij het lokale bestuur

Je bracht bekommernissen, knelpunten en vragen m.b.t. dak- en thuisloosheid in kaart door in gesprek te gaan binnen in jouw welzijnsschakelgroep. Dat betekent dat je over heel wat informatie beschikt. Met die informatie kan je in gesprek gaan met het lokale bestuur.

Inspiratie over zo een dialoogproces kan je hier vinden:

www.welzijnsschakels.be/dialoogtraject

Op deze pagina vind je een draaiboek en een methodiekenoverzicht die je kunt gebruiken om een dialoogproces met je gemeente op te starten.

We maakten ook een voorbeeldbrief speciaal voor deze campagne met de vraag om een lokaal actieplan 100% woonrecht op te maken. Je kan de brief personaliseren. Als uit de inhoudelijke voorbereiding interessante insteken zijn gekomen kan je de brief ook verder aanpassen aan de lokale situatie.

- Zorg er wel voor dat mensen niet in problemen kunnen komen, bv mensen die in kraakpanden of garages verblijven of bij familie en vrienden in een sociale woning, ... Zorg dus steeds dat de informatie geanonimiseerd wordt.
- Sowieso gaat het niet per se om individuele gevallen, dan wel over een algemeen probleem van een gebrek aan betaalbare woningen dat ook kan leiden tot dak- en thuisloosheid.

Opvolging

Welzijnszorg en Welzijnschakels

Tijdens het traject kan je terecht bij Welzijnszorg en Welzijnsschakels voor advies en informatie over de methodiek. Bezorg ons ook zeker het verslag van jullie werkzaamheden tegen januari 2027 en van eventuele contacten met het lokale bestuur.

Tijdens de campagne zal Welzijnszorg beleidsgesprekken voeren op Vlaams niveau. Ook na de campagne wordt het thema Wonen verder opgenomen binnen de samenwerking van Woonzaak. We blijven strijdbaar!

Aansluiten bij lokale netwerken

Zijn jullie al actief op het thema, zoeken jullie soms woningen voor mensen of vangen jullie zelf mensen op, bekijk dan of het niet interessant kan zijn om aan te sluiten bij een lokaal netwerk dak- en thuisloosheid. Meer informatie via <https://www.samvzw.be/kennis/bovenlokale-netwerken>

Zijn jullie geen speler in de opvang van mensen die dak- of thuisloos zijn maar willen jullie wel actiever blijven op dit thema? Op verschillende plaatsen zijn er wooncoalities (in opstart) die in samenwerking met de Woonzaak acties organiseren voor het recht op wonen. Meer informatie via www.woonzaak.be

Bijlage voorbeeldbrief campagne

Plaats, datum

Betreft: Vraag om een lokaal actieplan 100% woonrecht

Geacht college van burgemeester en schepenen,

Met onze Welzijnsschakel hebben we de voorbije weken gewerkt rond de campagne van Welzijnszorg over dak- en thuisloosheid. We deden dit omdat wonen voor veel mensen in onze gemeente allesbehalve vanzelfsprekend is. Ook binnen onze eigen groep zijn er mensen die dak- of thuisloos zijn, of die zich grote zorgen maken omdat ze het risico lopen hun woning te verliezen.

We vinden het belangrijk dat onze gemeente niet alleen reageert wanneer mensen dak- of thuisloos zijn, maar ook actief inzet op het voorkomen ervan. Lokale besturen hebben hierin een belangrijke regierol. Wij geloven dat onze gemeente een verschil kan maken.

Onze vraag: maak werk van een lokaal actieplan 100% woonrecht

Wij vragen het lokaal bestuur om een lokaal actieplan 100% woonrecht op te maken, of het bestaande woon-, armoede- en welzijnsbeleid vanuit deze doelstelling te versterken.

Het uitgangspunt van zo'n actieplan is eenvoudig: **iedereen heeft recht op een veilige en betaalbare woning**. Het lokale beleid moet er daarom alles aan doen om woonverlies en dak- en thuisloosheid te voorkomen en ervoor te zorgen dat mensen zo snel mogelijk opnieuw een duurzame woonoplossing vinden.

Voor ons betekent een lokaal actieplan 100% woonrecht onder meer:

- **luisteren naar mensen met ervaring van dak- en thuisloosheid** en hen actief betrekken bij het beleid;
- **in kaart brengen** waar mensen in onze gemeente vandaag vastlopen op de woningmarkt;
- **meer betaalbare en kwaliteitsvolle woningen realiseren**, met bijzondere aandacht voor sociale woningen;
- **snel ingrijpen bij dreigend woonverlies**, zodat problemen niet escaleren;
- ...

Als Welzijnsschakel kunnen vanuit onze ervaringen mee aangeven waar mensen vandaag tegen problemen aanlopen en welke drempels zij ervaren. We hopen dan ook dat het lokaal bestuur deze uitnodiging aangrijpt om samen met inwoners en lokale organisaties werk te maken van een gemeente waar niemand uit de boot valt.

Want een dak boven je hoofd is een recht.

Met vriendelijke groeten,

[Naam Welzijnsschakel]

[Contactpersoon]

[Contactgegevens]

Meer weten over de campagne van Welzijnszorg?

www.welzijnszorg.be